

คุณค่าของวรรณคดีเรื่องอิเหนา ตอน ตี๊กกะหมังกูหนิง

อาจารย์สันติวัฒน์ จันทร์ไฉ

คุณค่า

- ▶ คุณค่าด้านวรรณศิลป์
- ▶ คุณค่าด้านสังคม

คุณค่าด้านวรรณศิลป์

- ▶ การดำเนินเรื่องรวดเร็ว ติดตามได้ง่าย
- ▶ การแสดงโวหารโต้ตอบที่คมคาย
- ▶ การแสดงรสวรรณคดีอย่างครบถ้วน
- ▶ การใช้โวหารภาพพจน์
- ▶ การแทรกบทนิราศ

คุณค่าด้านเนื้อหา

- ▶ การแสดงความรักของบิดาที่มีต่อบุตร
- ▶ การแสดงความสามัคคีระหว่างคนในตระกูลเดียวกัน
- ▶ ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำศึกสงคราม

การดำเนินเรื่องรวดเร็ว ติดตามได้ง่าย

- ▶ ท้าวกะหมังกุหนิงปราศรัยกับระตูปาหยังและระตูประหมั่น
- ▶ ท้าวดาหาเสด็จออกจับทูตกะหมังกุหนิง
- ▶ ท้าวกูเรปั่นมีราชสารถึงอิเหนาและระตูปันหยง
- ▶ ทัพเมืองกาหลังยกมาสมทบ
- ▶ ตะหมังกูเรปั่นเฝ้าถวายสารท้าวหมั่นหยงและอิเหนา
- ▶ อิเหนาเข้าเฝ้าระตูปันหยงแล้วถวายบังคมลา
- ▶ อิเหนากิริธาทัพไปกรุงดาหา
- ▶ อิเหนามีบัญชาให้จัดทัพเตรียมรบกับทัพกะหมังกุหนิง
- ▶ อิเหนาและอนุชากิริธาทัพ เผชิญทัพกะหมังกุหนิง

การแสดงโหราศาสตร์ตอบที่คมคาย

- ▶ ท้าวกะหมังกุหนิง กับ ระตูปาหยังและระตูประหมั่น
- ▶ กรุงกษัตริย์ขอขึ้นก็นับร้อย เราเป็นเมืองน้อยกระฉิบริด
- ▶ ดั่งหิ้งห้อยจะแข่งแสงอาทิตย์ เห็นผิดระบอบโบราณมา

การแสดงโหราศาสตร์ตอบที่คมคาย (ต่อ)

- ▶ ท้าวกะหมังกุหนิง กับ อิเหนา
- ▶ แต่มานะตอบไปด้วยใจหาญ
- ▶ แต่ละองค์ทรงโฉมโสภา
- ▶ ได้เห็นก็เป็นน่าเสียดาย
- ▶ ไม่ควรคู่สู้รบกับเรา

- ▶ เมื่อหลับตามารบให้ผิดเมือง
- ▶ จะรบกับจรกาดังว่านี่

เจ้าผู้วงศ์วานอัสัญญา
ชั้นษาอายุก็ยิ่งเยาว์
จะพากันมาตายเสียเปล่าเปล่า
ครั้นจะฆ่าเสียเล่าก็อายใจ

ร้พลตายเปลืองไม่พอที่
จงล่าเลิกโยธิตถอยไป

การแสดงโหราศาสตร์ที่คมคาย (ต่อ)

- ▶ อิเหนา กับ วิหยาสะก่า
- ▶ จะได้ลองฤทธิผีมือ ให้ลือชื่อในชวาเขตชั้นที่
- ▶ หรือรักตัวกลัวจะม้วยชีวัน บังคมคัลจะให้คืนไปพารา

- ▶ ดูก่อนนอริราชไพรี อย่าพาที่ลบหลู่ท่านผู้ใหญ่
- ▶ โอหังบังอาจประมาทใคร จะนบนอบยอมบไหว้อย่าพึงนึก
- ▶ มิเราก็จ้าจะตายลง อย่าหมายจิตคิดทะนงการศึก
- ▶ ยังมีทันพันตูมาชู้ศึก จะรับแพ้แลลึกไม่มีลาย

การแสดงโหราศาสตร์ที่คมคาย (ต่อ)

- ▶ วิหยาสะก่า กับ สังคามาระตา
  - ตัวสีอยู่ปากมาหงั้น
- ▶ เหตุใดว่าเป็นอนุชา
- ▶ หรือหนึ่งฟังจะมาเป็นน้อง
- ▶ เราคิดเห็นผิดแปลกประหลาดใจ
  - เมื่อนั้น
- ▶ ฟังวิหยาสะก่าพาที
- ▶ จึงร้องว่าเหยยไพริน
- ▶ มาถามไถ่ไล่เอากิจจา

ใช้วงศอสนัญแดหวา

นับในวงศประการใด

เกี่ยวข้องรักกันเป็นไฉน

จงบอกไปแต่จริงบัดนี้

สังคามาระตาเรื่องศรี

ตั้งตรีเพชรบาดในอุรา

ลมลิ้นหยาบคายนักหนา

คือจะปรารถนาสิ่งใด

การแสดงรสวรรณคดีอย่างครบถ้วน

- ▶ เสาวرنจิ
- ▶ มาเห็นศพทอดทิ้งกลิ้งอยู่
- ▶ หม่อมน้อยโสภาน่าเสียดาย
- ▶ ทนต์แดงดังแสงทับทิม
- ▶ เกศาลัยงอนงามทรง

พระพิณิจพิศดูแล้วใจหาย
ควรจะนับว่าชายโฉมยง
เพริศพร้อมเพรารับกับขง
เอวองค์สารพัดไม่ขาดตา

การแสดงรสวรรณคดีอย่างครบถ้วน (ต่อ)

- ▶ นารีปราโมทย์
- ▶ เมื่อนั้น
- ▶ ปล่อยนางพลงเช็ดชลนา
- ▶ จงสร้างสินกินแห่งแคลงใจ
- ▶ พี่สลดตัดใจไม่ไยดี

พระสุริย์วงศ์เทวัญอัสัญหยา
ดวงยิวาอย่าทรงไศกี
ที่ในบุษบามารศรี
มิได้มีปรารถนาอาลัย

การแสดงรสวรรณคดีอย่างครบถ้วน (ต่อ)

- ▶ พิโรธวาที
- ▶ เมื่อนั้น
- ▶ ได้ฟังทั้งสองทูลทูล
- ▶ จึงบัญชาตรัสด้วยขัดเคือง
- ▶ เราอ่อนง้อขอไปในสารา

ทำวกะหมังกุหนิงนเรนทร์สุร
ให้อาดูรเดือดใจดั่งไฟฟ้า
ดูตุ้เจ้าเมืองดาหา
แต่ว่าจะรับไว้ก็ไม่มี

การแสดงรสวรรณคดีอย่างครบถ้วน (ต่อ)

- ▶ สัลลาปังคพิสัย
  - ▶ อนิจจาวิหยาสะก่าเอ๋ย
  - ▶ เสียแรงเรื่องฤทธิมิกำลัง
  - ▶ ตั้งแต่หนีไปไม่เห็นหน้า
  - ▶ สองกษัตริย์กำสรดชบเซา
- เวรสิ่งใดเลยแต่หนหลัง
มาอดวายชีวังแต่ยังเยาว์
กลับคืนพาราจะเจียบเหงา
ให้ละห้อยสร้อยเศร้าวิญญาณ์

การใช้โหวตภาพพจน์

- ▶ อุปมา
- ▶ กรุงกษัตริย์ขอขึ้นก็นับร้อย
- ▶ ดังหิ้งห้อยจะแข่งแสงอาทิตย์

เราเป็นเมืองน้อยกระฉิบ
เห็นผิดระบอบบูรณา

การใช้เวหารภาพพจน์ (ต่อ)

- ▶ อุปลักษณ์
- ▶ หวังเป็นเกือกทองรองบาท
- ▶ จะขอพระบุตรมียศ

พระผู้วงศ์เทวาอันปรากฏ
ให้โอรสข้าน้อยตั้งจินดา

การใช้เวรหารภาพพจน์ (ต่อ)

- ▶ อธิพจน์
- ▶ ตายระดับทับกันดังฟอนฟาง
- ▶ กองหลังประดิ่งหนุนเข้าไป

เลือดนองท้องช้างเหลวไหล
ตัวนายไล่ไพร่เข้าบุกบัน

การใช้โหวตภาพพจน์ (ต่อ)

- ▶ ปฏิบัติ
- ▶ ถึงไม่เลี้ยงบุษบาเห็นว่าชั่ว แต่เขารู้ว่าตัวนั้นเป็นผี
- ▶ อันองค์ท้าวดาหิบัติ นั้นมิใช่อาหารอะไร
- ▶ มาตรฐานเสียเมืองดาหา จะพลอยอายุขาน้ำหรือหาไม่
- ▶ ซึ่งเกิดศึกสาเหตุภักย์ ก็เพราะใครทำความไว้งามพัคตร์

การแทรกบทนิราศ

- ▶ ว่าพลงทางชมคณานก
- ▶ เบญจวรรณจับวัลย์ชาติ
- ▶ นางนวลจับนางนวลนอน
- ▶ จากพรากจับจากจําพรรษา
- ▶ แขกเต้าจับเต้าร้างร้อง
- ▶ นกแก้วจับแก้วพาที

โผนผูกจับไม้อิงมี

เหมือนวันพีไกลสามสุตามา

เหมือนพีแนบนวลสมรจินตะหรา

เหมือนจากนางสการะวาตี

เหมือนร้างห้องมาหยารัศมี

เหมือนแก้วพีทั้งสามสั่งความมา

การแสดงความรักของบิดาที่มีต่อบุตร

- ▶ เจ้าอย่าย่อท้อไม่พอที่
  - ▶ เอ็นดูนัดดาโศกาลัย
  - ▶ แม้นวิหยาสะกำมอดม้วย
  - ▶ ไหนไหนจะตายวายชีวา
  - ▶ ผิดก็ทำสงครามดูตามที
  - ▶ พี่ตั้งพฤษภาพนาวัน
- แต่เพียงนี้ไม่พรั่นหวั่นไหว
ว่ามีได้อรไทจะมรณา
พี่ก็คงตายด้วยโอรสา
ถึงเร็วถึงช้าก็เหมือนกัน
เคราะห์ดีก็ได้ตั้งไผ่ฝั้น
จะอาสาญเพราะลูกเหมือนกล่าวมา

การแสดงควมสามัคคีระหว่างคนในตระกูลเดียวกัน

- ▶ แล้วตรัสแก่กะหรัตตะปาตี   อันสงครามครั้งนี้เห็นหน้าหน้า
- ▶ จะเปล้าเปลี่ยวเสรำใจอนุชา   ไม่มีที่จะปรึกษาหารือใคร
- ▶ เจ้าจงยกพลชั้นธไปบรรจบ   สมทบทัพอิเหนาให้จงได้
- ▶ ชวนกันยกรีบเร็วไป   อย่าทันทให้ปัจจามิตรติดพารา

- ▶ ถูกษ์รูงพรงนี้จะยกไป   ชิงชัยช่วยกรุงดาดา
- ▶ สั่งเสร็จเสด็จทรงอาชา   ไปเฝ้าท้าวมั่นหยาดจับพลัน

ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำศึกสงคราม

- ▶ รดชำระมลทินอินทรีย์   มุรธาวาริภิเชกสรง
- ▶ ลูบไล่เสาวคนธ์ธารทรง   บรรจงสอดดับสนับเพลา
- ▶ ภูษายกพินด้าอำไพ   สอดใส่ฉลององค์ทรงวันเสาร์
- ▶ เจียรบาดคาคัดหน่วงเนา   ปั้นเหน่งเพชรเพชรพรธาพรรณราย

- ▶ จิงทูลว่าถ้ายกวันพรั่งนี้   จะเสียชัยไพรเป็นแม่นมั่น
- ▶ งดอยู่อย่าเสด็จสักเจ็ดวัน   ถ้าพั้นนั้นก็เห็นไม่เป็นไร
- ▶ ขอพระองค์จงกำหนดงดയാตรา   ฟังคำโหราหาฤกษ์ใหม่
- ▶ อันการยุทธ์ยิ่งชิงชัย   หนักหน่วงน้ำพระทัยดูให้ดี

ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำศึกสงคราม (ต่อ)

- ▶ เห็นลัทธิธารน้ำไหลหลัง
- ▶ จึงดำรงสตรัสสังเสนี

ร่วมไพร่บั้งสุริยศรี
ให้ตั้งที่นาคนามตามตำรา

- ▶ ขึ้นเกยกิริณีที่ประทับ
- ▶ พร้อมหมู่อำมาตย์มาตยา
- ▶ พอได้ศฤภรก็ลั่นฆ้อง
- ▶ ประโรหิตพันไม้ข่มนาม

ผันพักร์สู่พายัพพิศา
โหราธิบดีชีพรามณ์
ประโคนคึกกีก้องท้องสนาม
ทำตามตำราพิชัยยุทธ์

ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำศึกสงคราม (ต่อ)

- ▶ ครั้นถึงเนินทรายชายทุ่ง
- ▶ จึงให้หยุดกองทัพตั้งพลับพลา

แคว้นแคว้นแดนกรุงดาหา
ที่ต้องนามครุฑาเกรียงไกร

- ▶ มาเราจะเข้าบังคมคัล
- ▶ จึงให้ยกธงอัปรา

พระผู้พงศ์อัสัญแดหวา
โยธายังหยุดพร้อมกัน

- ▶ ขอเอาพระเดชปกเกศเกล้า
- ▶ ถึงปีจะมีบรรณาการ

ตราบเท่าสิ้นชีวังสังขาร
มาถวายตามบุราณประเพณี

สำนวนโวหารที่น่าสนใจ

▶ พืดังพฤษภาพานวัน

จะอาศัยเพราะลูกเหมือนกล่อมมา

▶ ใช้นางเกิดในปทุมมา

สุริยวงศ์พงศานันหาไม่

▶ จะมาช่วงชิงกันดังผลไม้

อันจะได้นางไปอย่างกา

▶ แม้นว่าระตุจรรกา

งามเหมือนวิหยาสะก้านี้

▶ จะมีได้ร่อนรนด้วยปนกศักดิ์

นารักรูปทรงส่งศรี

▶ ตรัสแล้วลีลาขึ้นพาชี

กลับไปยังที่พลับพลาพลัน

สำนวนโวหารที่น่าสนใจ (ต่อ)

- ▶ แล้วว่าอนิจจาความรัก
- ▶ ตั้งแต่จะเชี่ยวชาญไป

ฟังประจักษ์ตั้งสายน้ำไหล
ที่ไหนเลยจะไหลคืนมา